STORTINGETS KONTROLLUTVALG
FOR ETTERRETNINGS-, OVERVÅKINGS- OG SIKKERHETSTJENESTE

Vedlegg: 0

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Vår referanse	Deres referanse	Dato
2024/195	24/7353	21.01.2025

Høringssvar fra EOS-utvalget om forslag til endring i lov og forskrift – testing og utvikling av informasjonssystemer og PSTs behandling av åpent tilgjengelig informasjon mv.

EOS-utvalget viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev 20. november 2024 med forslag til endringer i politiregisterloven, grenseloven, straffeprosessloven, politiloven og politiregisterforskriften. EOS-utvalget har etter dialog med departementet fått utsatt høringsfrist til 22. januar 2025.

Departementets forslag berører utvalgets kontrollvirksomhet og utvalget finner derfor grunn til å inngi enkelte merknader til forslaget.

1. Anvendelse av opplysninger innhentet fra bruk av skjulte tvangsmidler til testing og utvikling

Departementet foreslår at informasjon som er innhentet fra skjulte tvangsmidler skal kunne brukes til testing og utvikling, jf. høringsnotatets punkt 2.7. Av den grunn foreslår departementet likelydende unntak for taushetsplikten i henholdsvis straffeprosessloven (strpl.) § 216 i og politiloven § 17 f.

Utvalget vil påpeke at det er forskjeller mellom reguleringen av tvangsmidler i straffeprosessloven og politiloven som det er viktig å belyse i lovarbeidet. Utvalget sendte Justis- og beredskapsdepartementet et brev 10. desember 2024 om manglende henvisninger i politiloven § 17 d, noe som også vil ha betydning i nærværende lovarbeid. I tillegg vises det til at strpl. § 216 i regulerer taushetsplikt om opplysninger fra kommunikasjonskontroll og bestemmelsen er gitt tilsvarende anvendelse på romavlytting, dataavlesning og skjulte tvangsmidler brukt avvergende. Politiloven § 17 f viser imidlertid til alle tvangsmidlene PST kan anvende etter politiloven § 17 d. Opplysningene som politiloven § 17 f regulerer kan dermed også være innhentet ved beslag/ utleveringspålegg.

Utvalget viser spesielt til departementets forslag om at opplysninger som skal slettes etter straffeprosessloven § 216 g annet ledd ikke kan brukes til testing og utvikling. Departementet har tidligere uttalt at straffeprosessloven § 216 g ikke gjelder for bruk av tvangsmidler i forebyggende saker. Dette fremkommer i EOS-utvalgets årsmelding for 2017 punkt 5.7.4. Av den grunn er det

Besøksadresse: Nils Hansens vei 25 | Postadresse: Postboks 84 Sentrum, 0101 OSLO | Organisasjonsnummer 982 110 777
Telefon 21 62 39 30 | E-post: post@eos-utvalget.no | Nettside: www.eos-utvalget.no

behov for at departementet avklarer om opplysninger som ville blitt rammet av straffeprosessloven § 216 g annet ledd, men som inngår i en forebyggende sak, kan anvendes til testing og utvikling. Ettersom politiloven § 17 f også omfatter informasjon fra beslag/utleveringspålegg, vil det samme gjøre seg gjeldende for strpl. § 204 første ledd.

Utvalget vil også bemerke at høringsnotatets punkt 2.6.3.6, om digitale beslag, ikke omtaler digitale beslag i forebyggende saker. Gitt den foreslåtte ordlyden i politiloven § 17 f vil også informasjon fra digitale beslag i forebyggende saker omfattes av unntaket fra taushetsplikten. Departementet har foreslått at speilkopien fra et digitalt beslag ikke kan brukes til testing og utvikling, men at dokumentene fra speilkopien som blir en del av straffesaken kan brukes. Det bør klargjøres hvordan dette skillet mellom speilkopi og «sakens dokumenter» skal forstås i forebyggende saker, slik at det ikke etterlates tvil om hvilke deler av det digitale beslaget fra forebyggende saker som inngår i testing og utvikling. Ettersom det anses som for inngripende å benytte speilkopi fra straffesaker til testing og utvikling, bør dette også gjelde i forebyggende saker.

Videre vil utvalget vise til forarbeidende til politiloven § 17 f, jf. Ot.prp. nr.60 (2004-2005) der departementet på side 135 uttaler: «For departementet er det en ufravikelig betingelse for å åpne for bruk av tvangsmidler i forebyggende øyemed at det skal gjelde strenge regler om taushetsplikt, og strenge begrensninger for hva opplysningene kan brukes til». Bruk av innhentede opplysninger til test og utvikling utgjør et inngrep i personvernet etter EMK art. 8 og Grl. § 102. Utvalget savner en nærmere forholdsmessighetsvurdering av bruken av innhentede opplysninger til test og utvikling generelt, og opplysninger innhentet ved bruk av tvangsmidler i forebyggende øyemed spesielt.

2. Kontroll av test og utvikling, særlig utvikling av kunstig intelligens (KI)

Departementet foreslår en ny bestemmelse i politiregisterforskriften som skal regulere bruken av opplysninger til testing og utvikling av informasjonssystemer.

Etter utvalgets syn er det viktig at utvikling og bruk av kunstig intelligens gjøres på en forsvarlig måte. Kjente utfordringer med kunstig intelligens (KI) er blant annet at slutninger som trekkes ikke nødvendigvis lar seg forklare eller kontrollere (forklarbarhet), og at skjevheter eller bias kan forekomme. Utvalget vil i forlengelsen av det fremheve viktigheten av at det legges til rette for intern og ekstern kontroll av slik utvikling, herunder hvordan modellene settes opp. Dette gjelder ikke kun de personvernrettslige sidene som foreslås regulert i ny § 1-5 i politiregisterforskriften, men også utviklingen og bruken av kunstig intelligens (KI) som verktøy.

Et spørsmål som ikke er omhandlet i forslaget er betydningen av tilgjengeligheten av trenings- og testdata i hele KI-modellens livsløp for kontroll av modellens kvalitet og egenskaper. Dette står i motsetning til slettereglene som er knyttet til de samme dataene. Dataene som slettes, vil samtidig ha etterlatt spor i modellen. Det er vanskelig å forutsi hvor gjenfinnbare dataene vil være i modellen, og å kontrollere denne gjenfinnbarheten.

Departementet viser til at gjennomføringen av EUs KI-forordning følger et eget løp. Videre uttaler departementet i høringsnotatet punkt 2.3.4 at KI-forordningen ikke regulerer bruk av kunstig intelligens som utelukkende benyttes i forbindelse med nasjonal sikkerhet. Etter utvalgets syn bør departementet klargjøre hvilke krav som skal gjelder for utviklingen av KI når behandlinger faller utenfor KI-forordningens virkeområde, og generelt hvordan det skal legges til rette for kontroll.

Med vennlig hilsen

Astri Aas-Hansen
utvalgsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.